

D O E P A K

DuPÁK DoePÁK POPPENSPE(ELMUSEUM)KRUMELKRANT NUMMER 15 DoePÁK DuPÁK

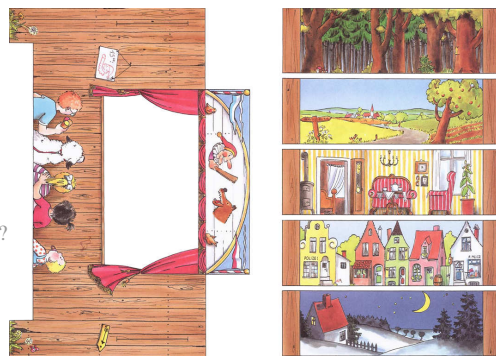
Een *dupák* (spreek uit: *do-pak*) is een stang- en trucpop. Het nummer met de *dupák* wordt in het Tsjechische en Slowaakse volkspopentheater met marionetten en stangpoppen altijd als toegift opgevoerd. De pop maakt sprongen waarbij zijn lijf beurtelings lang en kort wordt. Het is een truc die overeenkomt met het uitrekken en weer inkrimpen van de hals van de *Dood van Pierlala* in de poppenkast. *Pierlala* is een stokpop en wordt van onderaf gemanipuleerd; de *dupák* wordt als stangpop van bovenaf bewogen. Terwijl het rijzen van *Pierlala*'s hals heel langzaam en onder doodse stilte geschiedt, gaat het strekken en inkrimpen van de *dupák* razendsnel en met veel rumoer. *Dupák* betekent 'stampend'. De houten voeten zijn met lood verzwaard. Het lijf van de pop is een zak van stof. De stang waaraan de *dupák* hangt, gaat door de kop en het lijf heen en zit vast aan de houten heup. Het gat in de kop is iets wijder dan de dikte van de stang, waardoor de kop soepel op en neer gaat. Aan weerszijden van de kop van de *dupák* is een touw vastgemaakt. De touwtjes gaan omhoog en zijn bevestigd aan een speelhoutje. Door dit houtje op en neer te bewegen, rekt en krimpt het lappen lijf. De pop gaat als het ware door de knieën en over de heup heen. Behalve springen kan de *dupák* ook om zijn as draaien; daarbij zwieren zijn armen wijd uit.

Decor

'**DoEK!**', dat is wat de *toneelmeester* tegen de *toneelknecht(en)* roept als het *theatergordijn* binnen een *lijst-toneel* open- en dichtgedaan moet worden; voor het *applaus* bijvoorbeeld. Vandaag de dag wordt er in het *theater* niet altijd meer gebruikgemaakt van het *voordoek*. Het behoort in veel traditionele *poppenkasten* tot de gebruikelijke *toneeltoerusting*. Net zoals het *decor* met het huisje van *Jan Klaassen* en *Katrijn*, een dorps-tafereel, een paleis, een huiskamer of een bos.

Wat is de naam van de zijschermen op het (poppen)toneel?

- * *coulissen*;
- * *friezen*.

✂ Zelf eens proberen!

Overschilderen

Teun Hocks (1947) is bedenker van fotosituaties, knutselaar, decorontwerper, fotograaf, *regisseur*, hoofdpersoon in zijn eigen afbeeldingen en schilder. In de ingekleurde en overgeschilderde foto's treedt hij als mannetje handelend op. Voordat hij aan het fotograferen slaat, maakt hij schetsjes om zijn ideeën vast te leggen. Die schetsjes bouwt hij vervolgens na in zijn atelier. Hij stapt dan als het ware in het decor van zijn tekening. Hiervan maakt hij een foto in zwart-wit. Bij het werk van Hocks ga je vanzelf een verhaal verzinnen, over wat er aan de foto is voorafgegaan en wat er na zal gebeuren. Op de afgebeelde foto kun je Teun driftig met handen en voeten aan de gang zien om zijn evenbeeld, een gestroptaste *handpop*, te manipuleren. Teun wil de kijker met zijn 'beeldraadsel' graag amuseren of aan het denken zetten.

Poppenspe(e)lmuseum ©

Kerkweg 38 8193 KL Vorchten NL Tel.: +31(0)578 - 63 13 29 Fax: +31(0)578 - 56 06 21
www.poppenspelmuseum.nl www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl info@poppenspelmuseum.nl

Erwin Olaf

Erwin Olaf Springveld (1959), alias Erwin Olaf, maakte foto's voor tijdschriften, kledingmerken en theatergroepen. Bekend werd hij in 1988 met *Chessmen*, een serie foto's van een bizar schaakspel: dikke vrouwen, dwergen en onherkenbaar vermomde blote mensen, voorzien van horens en andere wonderlijke uitdossingen.

In 1990 maakte hij de serie *Blacks*: portretten van zwart-geschilderde mensen. Ze bevinden zich in ovale lauwerkransen vol merkwaardige attributen.

De figuren in *Blacks* vallen op doordat hun ogen bedekt zijn. Olaf: "Ik vind dat bedekken goed werken; ogen geven het karakter weer. Ik leg emotie in de aankleding en de houding. Of de mensen vrolijk zijn of verdrietig, mag je als kijker zelf invullen."

Op de foto is een *nar* te zien, met een *narrenstaf* waarop de kop van *Jan Klaassen* is bevestigd. Rndom kun je negen poppenkoppen ontdekken.

Pinocchio

PAK je camera en maak maar eens een foto. Je kunt de afbeelding bewerken met de computer. Maak een mooie en passende omlijsting rondom de foto: een *paspartout* wordt dat ook wel genoemd. Dat doet kunstenaar *Henk Tas* (1949) ook. Zijn in *scène* gezette foto's zitten in hele grote, gekke en kleurrijke lijsten. Zijn wereld is een eigenaardig sprookje. Hij gebruikt voorwerpen, pop-idolen, mini-theatertjes, speelgoed-poppetjes en combineert ze. In het werk dat hiernaast te zien is, staat de gitaarspelende rock-'n-rollzanger *Elvis Presley* (1935-1977) afgebeeld tegenover *Pinocchio*. De eerste als vertegenwoordiger van het 'goede', de tweede van het 'kwade': de *marionet* *Pinocchio* die mens wordt.

"Als ik wat ..."

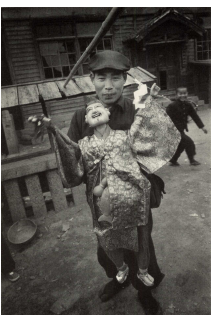
moois zag, ging ik er wel voor staan natuurlijk. Op straat vind ik mijn mensen, het wild waar ik op jaag." Dat is een geveugelde uitspraak van fotograaf *Ed van der Elsen* (1925-1990).

Hij begon zijn loopbaan als fotograaf in de binnenstad van Amsterdam. Van der Elsen fotografeerde 'zijn' mensen in situaties die vaak een theatrale dimensie hebben en die hij zo nodig als een regisseur naar zijn hand zette. Op zijn wereldreizen in 1959-1980 bezocht hij ook Japan, een land dat een blijvende inspiratiebron voor hem zou worden. In 1988 stelde hij het boek 'De ontdekking van Japan' samen. Hierin verwerkte hij het beeldmateriaal dat hij vervaardigde. Het *Poppenspe(e)lmuseum* is in het bezit van een aantal foto's die Van der Elsen maakte over de *bunraku* (spreek uit: *boenrakoe*), het traditionele Japanse *poppen-theater*.

Zoek in het *poppentheater-abc* op onze *websites* na door hoeveel spelers de *bunraku*-figuren gehanteerd worden. Het antwoord is ook te vinden op www.geheugenvannederland.nl/poppenspel2 en via onze site www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl.

Wat is het juiste antwoord?

- * één poppenspeler;
- * drie personen.

Kunstfotografie

Rond 1980 kwam, vooral in Nederland, de *geënceneerde fotografie* op. Hierbij speelt de fotograaf met de (on)werkelijkheid. Je zou kunnen zeggen dat de kunstenaar met zijn camera een gebeurtenis vastlegt die hij (zelf) in *scène* heeft gezet.

De (vaak later digitaal bewerkte) foto wordt – als een kunstwerk – een opzichzelfstaand beeld. Dingen die op het eerste gezicht gewoon zijn, worden soms gecombineerd tot iets vreemds. Dat maakt deze vorm van kunst zo nieuwsgierigmakend.

DoePÁK-oplossingen

* De juiste antwoorden: *coulissen* en *drie personen*.